

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeanhahuika'. Jesucristotaj oro'omey ekpoe' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri ijjenok, Jesucristotaj iknopoedenok konig do'hued hueretda huaknopoe'eri huasi'po o'taene, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

*Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana',
Pabloa ona'uyate.*

3-4 Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopoe'eriere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik o'ene. Kenda ea'nayo Diostaj eknopoe' Diostaj e'nigpeika' tihuapokhue'dik mo'ene. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

⁵ Kenda o'boroayon'wynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopoika'po daka' Diostaj mo'noknopoika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. ⁶ Huakkithue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoenkahue' o'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'. ⁷ Moisésen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisésen e'mana' nopoehue'ada o'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoenkahue'da o'nepo.

⁸ Ken Moisésen e'manmadika' huadakda o'e o'nopoene. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopoedik o'ene. ⁹⁻¹⁰ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisésa manahue' o'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpeehue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen hua'a huanigpeehue' huae'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopoehue' huae'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huae'eritaj huaojtaj huayetapi' huarakeritaj idiyapo huabarakeritaj nogen huatoe huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpeehue' ee'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' o'epo Pablotaj o'tinepahui'wynok

konigepo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

12 Diostaj do'a daka' o'ningpeika'apo Jesucristo Huairia meknopoénok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigepo "dakiti" yona'ikay.

13 A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijbatidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po Jesucristotaj oknopoehueed ijjepo kenpa'ti nopoehue' ijjepo dakhuea' ijkika'ynok Diosa bekkahuea'uyne.

14 Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj yoknopoepe di' o'maeys.

15 Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopoe'dik o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea'nanada ijkadhuahuika'uy.

16 Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa. Kenda kamanopoeanhahuahuika'po bekkahuea'uyne. Do'taj dakhuea'nanada huaka'eri ee'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipeepo Diosere noeonhuahuika'dik kanoknopoe'po Diosa menopo'yarea'uyne.

17 Konigepo "Dios Huairia aya'tada o'mananhuahuika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuayhue'dik o'ey, kenyo'da hueretda Dios o'e, aya'nanada o'nopoe, huadaknanada 'urua'nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.

18 Konig do'huedsi'po o'ta_qene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopo_qika'po yanigpe_qika'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen huamanbatia'pakeria mona'uyné. Okkahuehue' ya_qe'. Yanopuenka'po daka' yaknopo_qepo, 'urunopo'da yanopo_qepo huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion. **19** Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopoe_qada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti Jesucristotaj oknopoehue' o'nepo nama'da o'noknopoe_quy. **20** Himeneo Alejandroere huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ijkay e'nopoe_qada dakhuea' ogka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopoetpake'po castiga kamagke'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabloa o'manmadika'uyate.

1 Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya' aratbuttaj "yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'. **2** Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayhue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda a'eya'po, oro'omeya a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak a'kikaya'po, gobierno huakhua'ritaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada mon'mationa'pakika'. **3** Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa

kenda o'pak. Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. ⁴ Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopoe'ta' bo'tipakika'ne. ⁵ Diosyo'da huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokerektida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. ⁶ Ken Jesucristo huabokerek o'epo aya'tada dakhue'a' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopoea'uy. ⁷ Kenda a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'eauyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut kanoknopoe'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopoe'po buttida ijjay. Da ahue' ijjeey.

⁸ Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhue' kikahue' ya'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay. ⁹⁻¹⁰ Kenpa'ti ettone' huaknopoe'erie egkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadaknanada kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahuikahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po

ijjay. ¹¹ Ogkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'p  'po huaknop  'eri huairitaj kan'nigpee'. ¹² Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay. ¹³ Konigepo huakkuruda Ad  ntaj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate. ¹⁴ Toto'a da ena'te Ad  n dakhuea' kahue' o'uyate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpe  po dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpe  hue' o'  po dakhuea' o'ka'uyate. ¹⁵ Ettone' Diostaj o'noknop  epo onsi'popakpo Diosen durugda o'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o'nepo, Diosen daka' ogkika'po, daka' on'nopo  epo daka' ogkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o'neonhuahuika'apo.

3

Huaknop  'eritaj huamato  'eri huairi konig e'dik o'ne.

¹ Huaknop  'eritaj huamato  'eri huairi ee'ta' e'paknayo be'api' huadak e'dik o'  . Huaknop  'eritaj huamato  'eri huairi huadik o'ne obispo. Huaknop  'eritaj huamato  'eri huairi 'urunanada ogkika' o'nopoey. Kenda buttida o'  . ² Konigepo huaknop  'eritaj huamato  'eri huairi huadakda e'dik o'ne. Huadak o'nenok huaknop  'eria dakhuea' huaahue'dik o'nika'. Nogtida ettone' huato  'e' dик o'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka' o'nopo  epo kadhua'dik o'ne. 'Uruda kika'dik o'ne. Huadakda o'ne

nogomeyä on'maknopoika'. Huaknopoe'eritaj huamatoë'eri huairi esoeri huaknopoe'eritaj batokudika'dik o'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o'ne. ³ Huamai'hue okkudahue' ika'dik o'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o'ne. Huamanoeynoeyeri e'dik o'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o'ne. Sonnopo'da e'dik o'ne. ⁴ Huaknopoe'eritaj huamatoë'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen huatöe'taj huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. Daka' manika'dik o'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpeika'dik o'nepo huaojtaj daka' oknopoepo onika'dik o'ne. ⁵ Huabokerekpi' huatöe'taj huasi'poeretaj daka' matoëhue'dik ee'nayo kenpa'ti huaknopoe'eritaj daka' matoëhue'dik ya'neapet. ⁶ Jesucristotaj huaboa'da eknopoe'nayo ke'na hueretda huaknopoe'eritaj huamatoë'eri huairi ehue'dik o'ne. Konig a'nennanada toto' huirri nama'da o'nopoe'uyate. 'Urunanada ijjey nama'da o'nopoe'uyate, konigepo Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi huaboa'da eknopoe'ada nama'da huadakda ijjey nopoe'dik o'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o'neapo. ⁷ Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopoehue' huæ'eria oknopoë'dik o'ne. Kenpa' oknopoëhue' ee'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi konig e'dik o'ne.

⁸ Jesucristotaj huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi, diáconos o'nepo 'uruda kika'dik o'ne.

'Uruda daka' nopoika'dik o'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue' o'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o'ne. ⁹ Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopoqe'uyne. Oro'a oknopoe'y huaknopoe'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopoe'dik o'ne. 'Urunopo'ada oknopoe'dik o'ne. ¹⁰ Diáconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopoepo huadakda e'ne'nayo huaknopoe'erien huatihuapokeri ka'ne'po. ¹¹ Kenomeyen huatoekon 'uruda kika'dik o'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopoe'po kika'dik o'ne. Huamahuia'eri ehue'dik o'ne. Huamai'hue huapakeri ehue'dik o'ne. Daka' huanopo'e'ri e'dik o'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e'dik o'ne. ¹² Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Huatoe huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. ¹³ Jesucristoen huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o'ne aratbuta on'tinopoqe'apo. Kenpa'ti nogiti daka' on'nopoepo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

*Buttida hua'a Diosa moknopoea'uyne
'urunana o'e.*

¹⁴ Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig ¹⁵ ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea' kenda a'nopoqeaya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut

o'ey. Ken Dios o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. ¹⁶ Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoea'uyne 'urua'nanada o'ë. A'nenda nopoehue' o'ika'uyne. Kurudyä' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda.

Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokirega mo'nopoea'uyne. Diosen huata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj o'noknopounhuahuika'de. Kurudyø onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe' o'noknopoebatikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.

¹ Nogok Jesucristotaj hueretda eknopoe' huakka'ahuiti o'noknopoeedenig'a o'noknopoebatikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopoehue' o'neapo. Da huaa'eri toto' nokiregtaj on'peika'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokirega kenda daka' mona'uyne. ² Da huaa'ika'eri da ijaya' nopoehue' o'epo nama'da on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti on'manigpeonhuahuika'apo. ³ "Toepakhue'dik yane'." Nama'da on'mana'ika'. Kenpa'ti

“nogda nogda ojpai’ aypopi’ bapehue’ yanika’,” on’mana’apo. Kenda nama’da on’mana’apo. Diosas ken ojpai’ aypoere o’ka’uyatenok Jesucristotaj huaknopoe’eri buttida huaknopoe’eri o’nepo Diostaj dakiti o’nona’depo aypo ojpai’eritaj kan’bape’ike’. ⁴⁻⁵ Kena’po Diosas aya’tada o’ka’uyatenok aya’das huadakda o’e. “Huadak o’e.” Diosas oa’uyate. Kenpa’ti dakiti Dios mon’tiona’pakdepo mon’bape’. Bapokhue’ ehue’dik o’ene.

*Jesucristoen huamanmadika’eri daka’
nopoika’dik o’ne. Huadak oknopoika’dik o’ne.
Huadakda kika’dik o’ne.*

⁶ Efeso jak huaknopoe’eri huama’buya’taj kenda daka’ yamanmadika’. I’mamadika’po Jesucristoen ’uruda i’nigpeepo huadak hua’a iknopoe’po Diostaj nogiti teynopo’da i’ea’po. Kenpa’ti buttida eknopoe’ daka’ iknopoe’po Diostaj ’urunopo’da i’ika’apo.

⁷ Sue’da huamanmadika’eriomey nama’da on’manbatia’pakonhuahua’. Konig judío adhuea’pane’ on’manbatia’pakonhuahua’. Kenomeytaj manigpeehue’ yaë’. Diostaj yamationa’pakika’. Diosenyo’da yakikati’.

⁸ Huasq’ a’teypakyap’o e’kete’nayo sue’da huadak mo’ea’ne. Diostaj o’nigpeika’po huadaknanada mo’ea’ne. Diostaj o’nigpeika’nok oy Diosas bo’tihuapokne. Durugda o’ikay kenpa’ti nogok Diosere durugnanada o’noeonhuahuika’apoy.

⁹ Kenda buttida o’e. Aya’ada oknopoe’dik mo’ene.

¹⁰ Konigepo Diosen diga’da o’kikay kenpa’ti oro’taj e’tidi’kudhua’tes diayhue’ o’epo daka’

o'nigikay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri o'qe daka' oknopoe'y. Aya' hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'toeonhuahuika'po o'nopo'noeanhua'apo.

¹¹ Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'. ¹² 'Urudikyo' yabatia'pakika'. Huaknopoe'eria ontaj bo'tiahuaypo konigtu huadakdikyo' batia'pakdik o'neapo. Huadakyo' yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigtu huadakyo' kika'dik o'neapo. Diostaj aratbuttere di' yamaika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigtu di' on'maeapo. Cristoen nokirega 'urunopo'da yaika' kenpa'ti daka' yaknopoi^aka'. Ontaj bo'tiahuaypo 'urunopo'da o'nika'apo kenpa'ti daka' o'noknopoi^aka'apo. Sue'da huatone'mon ee'pi' ontaj nigpeedik o'neapo. ¹³ A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued ee'te huaknopoe'eri egkupopakte Apag Diosba' yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'. ¹⁴ Diosen Nokirega huaknopoe'eri huairitaj o'manopoe'a'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'matoe' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' yaepo mepu'kehue' i'epo daka' yamaboroay'ika'.

¹⁵ Kenda huairia mona'uyne kenda yanopoika'po daka' yakika'. Nogiti nogiti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po.

¹⁶ Dakhuea'pi' ijkay huata' yatinopoika'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopoikati'. Daka' yanopoepo 'urunanada Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeanhua'apo.

Ontaj huanigpeika'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopoe'eritaj monig magka'dik o'ene.

¹ Huaknopoe'eritone'taj ighua' onahue' yaepo konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon huaq'eri konig huama'buyaqtaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'.
² Ettone'tone'taj konig o'nem huayetaj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yotaj konig huaidpotaj bokerekbohue' yaepo daka' yamaboroay.

³ Ayhuatone'en huabet ehue'da o'tae'nok konig pai'da ee'ok ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopoe'eria. ⁴ Bepi' ayhuaen huasi'po e'kerekde' huayobupi' e'kerekde' e'tamaenayo huasi'po huayobupi' huaojen huayeeereen a'nem mo'nigbae'ika'uynig huakka'da dehuea' o'ne. Huaojtone'taj huayetone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. ⁵ Ken ayhua huabet toehue'da konig pai'da o'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopoepo, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o'ne. Kenomeytaj huaknopoe'eria kan'batihuapokike'. ⁶ Nog ayhuanayo huq'enda diga'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o'ne. Hueretda ayhua ehue' o'nemok batihuapokhue' ka'nike'. ⁷ Kenda huaknopoe'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'.

Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo. ⁸ Huabet konig pai'da huapanetone'pi' huamatone'pi' kenpa'ti huaye ayhuapi' pai'da e'taqetada be'api' daka' matoehue' ee'nayo kennayo dakhue'nanada o'e. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopoēnig'a konig oknopoēhue' huqe'eri nogitinada dakhuea'nada o'ne.

⁹⁻¹⁰ *¿Huaknopoe'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogtipi' huabayok ee'nayo, nogtida huatoe e'toe'ynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matoe'ika'ynayo, esoeri huaknopoe'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopoe'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopoe'eria kan'bayokike'.*

¹¹ Ayhua sesenta huabayok ehued ee'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maike' huaknopoe'eria. "Onete'ti toepakhue' ijje po Jesucristotayo'da ijinigpeika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'toepakta' yan'pakapetpi'.

¹² Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ogka'. Aya'ada on'tipeeapo dakhuea'da o'ka', bahuua'dik o'neapo. ¹³ Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda o'neapo.

Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui'ja'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuua'apo.

¹⁴ Konigepo ayhua huatone' ehued ee'ted kan'toepakpo kansipopakpo ta'ba jakeretaj daka'

kan'matœ'. Huadakda ogkika'nok oknopoehue' huæ'eriomeya sigpi' dakhuea' bahuaahue'dik o'neapo ijnopoeey. ¹⁵ Toto' engaña egkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e'nigpeeika'ada o'nokbatikpo toto'takon on'nigpeedepo. Cristotaj o'noknopoebatikme'te.

¹⁶ Huabokerek ettone'pi' huaknopoe'eri o'nepo pai'da ayhua huabeta en'taq'e'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopoe'eri huakupopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

¹⁷ Huaknopoe'erien huairi huadakda huaknopoe'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakhuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria kenpa'ti huadak o'ne kan'matinopoike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogiti dakhuapa kan'bayokike'. ¹⁸ "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'tiogkubere'epo on'tikaa'ika', huaojpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakhuapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigtu huairitaj dakhuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria.

¹⁹ Huaknopoe'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo peehue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka,'" botta'a bapa'api' en'huaakda peedik ka'ne'. ²⁰ Huairia dakhuea' ogka'nok batikhue'da ogka'nok aya' huaknopoe'eria onpeedepo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda yag'kika'." O'na ighua' yamana'. Aya'ada mo'peepo onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue'

o'neapo. ²¹ Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kurudyá' bo'tiahuayne, ighua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopoeopo, yakikati'. Huá'enda yapakpo kikahue' yaé'. O'nen huadi'taj matinepahuihue' yaépo yaka'. Aya'tada konigtí yakikati'. ²² Daka' ya'nakokienpo huaknopoe'erien huairi huáe' bae'dik yaé'ika'. Ida makieahuedáda baehue' yaika'. Idada makieahue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya mo'tinopoeapet. Huadakda o'e yatinopoeonhuahuika'po nama'da kikahue' yaé'. Dakhue'en kikahue' yaé'. Huadakyo'yakika'.

²³ Nogok nogok o'nen huadapo dakhue' i'ika'nok kenpa' i'ika'nok hue'ey sue'da vinoere yakmayikati'.

²⁴ Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' ogkika'. Dakhuea' ogkika' aya'ada on'matinopoe. Dakhue'da ogkika' e'tinopoe'nayo konig huaknopoe'erien huairi huáe' baehue'dik yaé'. Aratbuta tiahuayhue' ee'te nogomey konig iregireg dakhuea' ogkika'nok menpa' dakhuea' ogkikapi' menpa' huadak ogkikapi' daka' yamaknopoeopo. Daka' yabatiahuayika'. Dakhuea' ogkika' e'matinopoe'nayo kentaj huairi huáe' baehue' yaé'. ²⁵ Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda ogkika'. Kenda aya'da on'tinopoeopo huairi huáe' bae'dik yaé'. Soatayo' huadakda egkikapi' nogok huadakda ogkika' aya' on'matinokotdepo huaknopoe'erien huairi huáe' bae'dik yaé'.

6

¹ Huakka'ahuiti huairien huanaba'
 huaknopoē'eri o'ne. Aya'ada huanaba'
 huairitaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi
 oknopoēhue' huaq'eri o'epi' daka' kan'tinopoike'
 huadiayhue' ka'nike', daka' kan'nigpeike'.
 Ken konig egkika'nayo aratbuta huanaba'taj
 on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue' o'neapo
 kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a tierikikahue'
 o'neapo. ² Huairi huaknopoē'eri ee'nayo "Do'ed
 huama'buy huairi sue'da huadak tinopoē'dik
 ijjepo kenpa'ti sue'da nigpeedik ijjey," huanaba'a
 ahue' ka'ne'. Diosa huairitaj di' o'taenok
 kenpa'ti huairi huaknopoē'eri huama'buy
 o'enok nogiti nogiti huadak kan'tihuapokike'
 kan'nigpeike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti
 yamana'. Huaknopoē'eritaj yamana'.

*Diostaj e'nigpeika' huadakda o'enok
 durugnopo'da o'neonhuahuika'apo.*

³ Sue'mon huamanmadika'eri Jesu-
 cristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj
 e'nigpeeta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen
 huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da
 e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig
 o'ne on'batia'pakapone. ⁴ Kenomey huakka'da
 ijnopoeey nama'da on'nopoēnig'a nopoēhue'
 o'ne. Dakhue'nopoada nogpa' nogpa'
 nama'da e'batia'pakta' o'deretpак. Huadiktaj
 e'batia'pakta' o'deretpакnok kenomeytaj
 on'peepo on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya
 dakhuea' on'mana'apo, on'mahui'ia'apo nama'da
 huayahuaya on'matinopoeapo. ⁵ Kenpa'ti

nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoe'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoehue' huæ'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmatoeapoy nama'da on'nopoë. Kenomeytaj yabakhuati'. ⁶ Huakka' katepi' e'matoë'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnanada o'unhuahuika'apone. ⁷ Ken e'si'poe'te katepi' matoehue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'eapone. ⁸ Huakka'da katepi' matoehue' e'eada aypo yudtaereyo'da o'toepo durugnada e'dik o'eapone. ⁹ Nogomeynayo huakka'nada e'matoë'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpeeapetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. ¹⁰ Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'depo Jesucristotaj o'noknopoëdenig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpeika'po yaknopoïka'.

¹¹ Onnayo Diosen huanigpeika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yaë, dakhuea' kahue' yaika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' yaepo daka' yanigpeika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'erapi' dakhuea' egka'nayo huadiayhue' yaepo daka' yaknopoëpo yamana'. ¹² Oknopoehue' huæ'eria e'tieriknayo, batikhue' yaë'. Dakhuea' e'ka'ta'

e'paknayo kahue' ya_e'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika'apoy diga' yaknopoika'. Huakka' aratbut on'pee_o "Ijnopo'kore'uypo Jesucristotaj yoknopoikay," o'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne. ¹³⁻¹⁴ Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judíoen Huairi ijjey," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued ee'ted huadaknada yakika'. ¹⁵ Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairitone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata'mona'erien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'. ¹⁶ Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o'nika'. Ke'nayo'da huadaknanada o'ika' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpeike' aya'tada Diosa kamananhua'huike'po.

¹⁷ Huakka'da huamatoe'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmatoe_y, huairi ijjey, huadak ijjey." Huata'da tinopoe_{eh}hue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmatoe_y katetapi' me'pukehue'dik ijjey," nopoehue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda matoehue'dikda ya'neapet.

“Oro’taj bo’tihuapokika’po Diossa dakhuapa bo’yokika’ne. Diossa dakhuapa beyokika’apone,” yanoknopoika'. Yamana'. ¹⁸ “Nogomeytaj huadakda yag’kika’, yan’batihuapokikati’, daknopo’dā ya’nepo yan’bayokikati’.” Kenda yamanika'. ¹⁹ Ken konig egkika’nayo Diossa ‘urua’nanada o’matoika’apo kenpa’ti Diosere durugnanada on’noeonhuahuika’apo.

Ta’pote kenpa’da Timoteotaj ona’uyate.

²⁰ Diossa ‘urudikda huakka’ me’nopoqea’uyne. Daka’ yadiktoika'. Daka’ yanigpeika'. Daka’ yamanmadikika’. Nogomey nama’da en’manbatia’pakonhua’tē p̄eehue’ yamaika’. ‘Urunanada o’nopoey nama’da on’batia’pakika’. ²¹ Kenomey ‘urunanada ijnopoey on’nopoenig’a onte’ti Diosen hueretda eknopoqe’ oknopoqehue’ q’ne. Kenomeytaj p̄eehue’ yamaika’, Timoteo.

Ontaj Diossa daka’ me’tounhue’.

**Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj
mo'manopo'yarea'ika'ne**

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb